

Fetlińska, Janina

Problemy zwalczania palenia tytoniu w Polsce: sprawozdanie z dziesięciu Ogólnopolskich Konferencji Naukowych im. Prof. Franciszka Venuleta (lata 1998-2007)

Medycyna Nowożytna 15/1 - 2, 188-197

2008

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Problemy zwalczania palenia tytoniu w Polsce: sprawozdanie z dziesięciu Ogólnopolskich Konferencji Naukowych im. Prof. Franciszka Venuleta (lata 1998–2007)

Palenie tytoniu stało się w XX w. przyczyną przedwczesnej umieralności ludności oraz zmiany obrazu ludzkich chorób. Pojawiła się wręcz epidemia wielu chorób odtytoniowych, które we wcześniejszym okresie występowały bardzo rzadko. Należą do nich głównie przedwczesni „zabójcy” występujący przede wszystkim u palaczy papierosów: rak płuca (ryzyko przypisane dla mężczyzn > 90%), przewlekła obturacyjna choroba płuc (POCHP) oraz zawał serca przed 50. rokiem życia. Ponadto w krajach rozwiniętych, o małej umieralności niemowląt wymuszone bierne palenie stało się jednym z najważniejszych czynników zagrożenia zdrowia małych dzieci.

W Polsce problem ten stanowił przedmiot zainteresowań lekarzy już we wczesnych latach po II wojnie światowej. Zwrócił na to szczególnie uwagę pionier polskich i światowych badań nad wpływem dymu tytoniowego na stan zdrowia człowieka, prof. Franciszek Venulet³³. Walkę z paleniem tytoniu podjęło w latach siedemdziesiątych Polskie Towarzystwo Przeciwytoniowe, profesorowie Centrum Kardiologii oraz Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie (Zakład Epidemiologii o Prewencji Nowotworów), a także ściśle związana z Instytutem Onkologii poprzez osobę prof. Witolda Zatońskiego Fundacja „Promocja Zdrowia”. Działalność tego gremium doprowadziła do uchwalenia przez parlament polski usta-

³³ Prof. Franciszek Venulet (1878–1967) – absolwent wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, profesor patologii ogólnej i doświadczalnej Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego (1922–1945) i Uniwersytetu Łódzkiego (1945–1967). Będąc przeciwnikiem palenia tytoniu, zainicjował badania nad jego szkodliwym działaniem na organizm ludzki. Wykazał obniżenie zawartości witaminy C w ustroju zwierząt doświadczalnych poddanych działaniu dymu tytoniowego oraz w ustroju osób palących, m.in. matek karmiących, a także zmniejszenie wydolności fizycznej i odporności ustroju osób używających tytoń. Czynnikiem działał na rzecz przeciwdziałania skutkom biernego palenia tytoniu. Już w 1937 r. w liście do redakcji „Warszawskiego Czasopisma Lekarskiego” zwracał uwagę na problem palenia tytoniu w tramwajach warszawskich, a na początku lat pięćdziesiątych XX w. skutecznie zainicjował działania na rzecz wprowadzenia zakazu palenia tytoniu w środkach komunikacji miejskiej w Łodzi, a następnie w całym kraju. Uważany jest za prekursora walki z paleniem tytoniu. Por. Prof. Franciszek Venulet, *X Jubileuszowa Ogólnopolska Konferencja im. Prof. Franciszka Venuleta „Tytoń albo Zdrowie”*, Ciechanów, 29–30 listopada 2007 r., s. 20–23

wy o ochronie zdrowia przed skutkami używania tytoniu³⁴ – jednej z pierwszych i najszerzej ujmującej zagadnienia zwalczania używania tytoniu w tym zakresie w ówczesnej Europie. Podpisana przez rząd polski w 2003 r. i ratyfikowana w 2006 r. Ramowa Konwencja WHO³⁵ w znaczącym stopniu uwzględniała polski dorobek w tym zakresie.

Grupa profesorów i pracowników medycznych zajmujących się promocją zdrowia i profilaktyką pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX w. uznała za ważny element rozwoju skutecznej walki z epidemią palenia tytoniu w Polsce – oprócz systematycznie prowadzonych akcji i kampanii rzucania palenia – możliwość dorocznej wymiany informacji na temat stanu badań naukowych w tej dziedzinie, połączonych z prezentacją dotychczasowych działań i oceną ich skuteczności.

Ustalono, że najbardziej właściwym miejscem dla tej inicjatywy będzie Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie. Prof. Andrzej Danysz zaproponował, aby tę ważną – w aspekcie zdrowia publicznego – inicjatywę poświęcić pamięci profesora Franciszka Venuleta. Pomysł został przyjęty przez organizatorów pierwszej konferencji w 1998 r. i przetrwał do dziesiątej jubileuszowej konferencji w 2007 r.

Analiza tematyki dziesięciu konferencji pokazuje jak kształtowała się sytuacja epidemiologiczna Polski, jakimi problemami zajmowali się zainteresowani problematyką walki z tytoniem i jakie profesje reprezentowali. Pierwsza konferencja (16 listopada 1998 r.) odbyła się w 120. rocznicę urodzin prof. Franciszka Venuleta w Warszawie, w Centrum Onkologii – Instytucie im. Marii Skłodowskiej-Curie pod hasłem „**Palenie Tytoniu a Zdrowie**” i była poświęcona pamięci osoby Profesora oraz prezentacji jego niebagatelnego dorobku naukowego³⁶.

³⁴ Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. z 1996 r., nr 10, poz. 55; z 1997 r., nr 121, poz. 770, nr 88, poz. 554; z 1999 r., nr 96, poz. 1107; z 2003 r., nr 229, poz. 2274).

³⁵ WHO Framework Convention on Tobacco Control (FCTC) – Konwencja Ramowa dla ograniczenia zdrowotnych następstw palenia tytoniu. Traktat Światowej Organizacji Zdrowia przyjęty 21 maja 2003 r. podczas szczytu przedstawicieli WHO. Pierwszy międzynarodowy traktat o zdrowiu publicznym. Wszedł w życie 27 lutego 2005 r. Traktat przyjęty został przez 168 krajów i jest on prawnie wiążący w 124 krajach, reprezentujących 2,3 mld ludzi. Traktat jest sponsorowany przez organizację WHO Tobacco Free Initiative, zajmującą się redukowaniem efektów zdrowotnych związanych z paleniem tytoniu. Podpisany przez rząd polski dnia 14 czerwca 2004 r., a ratyfikowany przez Prezydenta RP dnia 15 września 2006 r. Por. <http://www.who.int/tobacco/framework/countrylist/en/>.

³⁶ Dorobek profesora Franciszka Venuleta obejmuje 103 publikacje, w tym 64 prace oryginalne. Por. Prof. Franciszek Venulet, *X Jubileuszowa Ogólnopolska Konferencja*, s. 21.

Przedstawiono także stan zdrowia Polaków w odniesieniu do palenia tytoniu oraz politykę zdrowotną państwa w tym zakresie. Omówiono tło społeczno-polityczne i bariery w uchwalaniu ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych³⁷ oraz założenia „Programu polityki społeczno-ekonomicznej prowadzącej do zmniejszania konsumpcji palenia tytoniu w latach 1999–2002”.

II Ogólnopolska Konferencja Naukowa poświęcona pamięci Profesora Venuleta odbyła się w Warszawie pod hasłem „**Palenie Tytoniu a Zdrowie**” dnia 15 listopada 1999 r. Tematyką wiodącą było wymuszone bierne palenie u dzieci i jego skutki zdrowotne (dr Katarzyna Szamotulska, prof. Zbigniew Brzeziński, prof. Jan E. Zejda, dr Wojciech Hanke). Zaproszeni goście omówili aspekty religijne (ks. C. Cekiera,) i ekonomiczne palenia tytoniu w Polsce – wpływ podatków tytoniowych i zarobków palaczy (K. Czart, S. Matusiak) oraz stężenia substancji szkodliwych w wybranych markach polskich papierosów (B. Prokopczyk). Wśród zakwalifikowanych przez Komitet Naukowy wykładów przeważała tematyka dotycząca młodzieży: uwarunkowań palenia tytoniu (J. Mazur, B. Wojnarowska), przyczyn negatywnej recepcji propagandy przeciwtytoniowej (M. Śliwa), środowiskowych narażeń na dym tytoniowy i chorób układu oddechowego (R. Ziółkowska, J.E. Zejda, B. Jaźwiec-Kanyon) oraz świadomości kobiet ciężarnych na temat zdrowotnych konsekwencji palenia tytoniu (E. Florek i zespół).

W. Sabanty i zespół przedstawili referat *Kotynina jako wskaźnik ekspozycji dzieci szkolnych na dym tytoniowy*. Sesjom plenarnym towarzyszyła sesja plakatowa. W konferencji wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Zdrowia (sekretarz stanu Maciej Piróg), poseł z Sejmowej Komisji Zdrowia (Ewa Sikorska-Trela) i przedstawiciel WHO (Elizabeth Asirifi)³⁸.

III Ogólnopolska Konferencja Naukowa poświęcona pamięci prof. Venuleta „**Leczenie z palenia tytoniu obowiązkiem lekarza**” odbyła się 13 listopada 2000 r. w Warszawie. Do dotychczasowych organizatorów dołączyło Ministerstwo Zdrowia. Gościnnie wykład wygłosił prof. Peter Boyle z Instytutu Onkologii z Milano (Włochy), wskazując cele polityki antytytoniowej. Główny temat konferencji został zrealizowany przez prof. Witolda Zatońskiego. Podkreślił on mocno, że

³⁷ Ustawa z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz.U. z 1996 r., nr 10, poz. 55).

³⁸ *Palenie Tytoniu a Zdrowie. II Ogólnopolska Konferencja Naukowa poświęcona pamięci Profesora Franciszka Venuleta*, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Fundacja „Promocja Zdrowia”, Warszawa, 15 listopada 1999 r., s. 14.

zespół uzależnienia od tytoniu (F-17) jest schorzeniem przewlekłym i wymaga kompleksowego postępowania lekarskiego. Jak każda choroba przewlekła wymaga często wielokrotnego powtarzania postępowania i musi być częścią postępowania lekarskiego. O nowoczesnej farmakologii stwarzającej coraz większe możliwości w zakresie leczenia mówił prof. Jacek Spławiński, natomiast punkty widzenia różnych dziedzin medycyny przedstawili: internisty – dr hab. Jerzy Mosiewicz, pneumonologa – doc. Dorota Górecka, ginekologa – dr med. Anna Świątek, pediatry – doc. Anna Dobrzańska, onkologa – doc. Ewa Jassem, wspomaganie behawioralnego – Krzysztof Przewoźniak. Dr Jerzy Tyczyński przedstawił program edukacji lekarzy w zakresie „minimalnej antytytoniowej interwencji lekarskiej”, a prof. Janusz Milanowski – program edukacji studentów medycyny. W dyskusji stwierdzono wówczas, iż wiele należy uczynić dla poprawienia świadomości i metod edukacji lekarzy w zakresie problematyki leczenia z palenia tytoniu. Na konferencję zgłoszono 23 streszczenia prac. Przeważająca część doniesień prezentowała diagnozę sytuacji dotyczącej palenia tytoniu wśród różnych grup wiekowych i zawodowych, oceny metod wpływania na osoby w celu porzucenia palenia, trendów umieralności z powodu chorób odtytoniowych, a także przykłady działalności w zakresie zwalczania palenia tytoniu³⁹.

IV Konferencja Naukowa „Palenie Tytoniu a Zdrowie” im. Prof. Franciszka Venuleta pod tytułem „Dziecko pali razem z rodzicami” odbyła się 7 grudnia 2001 r. w Poznaniu. Została zorganizowana w ramach Programu Pierwotnej Profilaktyki Chorób Odtytoniowych w Polsce przy udziale Katedry i Zakładu Toksykologii AM im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu oraz Instytutu Onkologii i Fundacji „Promocja Zdrowia” w Warszawie.

Otwarcia sesji plenarnej dokonała przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego dr hab. farm. Ewa Florek, po czym wygłoszono szereg referatów dotyczących rozpowszechniania palenia tytoniu wśród kobiet (prof. dr hab. farm. Wojciech Piekoszewski), wpływu palenia: na zdrowie kobiety i rozród człowieka (prof. Tadeusz Pisarski), na masę ciała płodu (prof. Romuald Biczysko) oraz ryzyka palenia tytoniu w aspekcie ekumenicznym (prof. Rudolf Klimek). O uszkodzeniach DNA w tytoniozależnym raku krtani, jamy ustnej i gardła mówił prof. Krzysztof Szyfer.

³⁹ III Ogólnopolska Konferencja Naukowa poświęcona pamięci Profesora Venuleta „Leczenie z palenia tytoniu obowiązkiem lekarza”, Ministerstwo Zdrowia, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Fundacja „Promocja Zdrowia”, Warszawa, 13 listopada 2000 r., s. 1–33.

W sesji posterowej (21 plakatów) przedstawiono problematykę palenia tytoniu wśród różnych grup młodzieży, wpływu na zdrowie, uwarunkowań społecznych, przedstawiano programy zdrowotne, m.in. Europejski Partnerski Program Zmniejszania Uzależnienia od Palenia, w tym specyfikę polskiej części projektu, przykłady akcji i kampanii antynikotynowych lokalnych, internetowych, zakładowych⁴⁰. Konferencja zaowocowała serią kolejnych edycji organizowanych przez Zakład Toksykologii AM w Poznaniu pod hasłem „Kobieta i Tytoń – Płód pali razem z matką”⁴¹.

V Konferencja Naukowa „Palenie Tytoniu a Zdrowie” im. Prof. Franciszka Venuleta pod tytułem „Dziecko pali razem z rodzicami” odbyła się 15 listopada 2002 r. w Warszawie. Główne tematy konferencji dotyczyły kierunków strategii ograniczania skutków zdrowotnych palenia tytoniu w Polsce i na świecie oraz priorytetowych działań w celu realizacji polityki zdrowotnej dla ograniczania następstw palenia tytoniu w Polsce⁴².

VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa im. Prof. Franciszka Venuleta „Tytoń albo Zdrowie” odbyła się w dniach 4–5 grudnia 2003 r. w Warszawie. Bardzo bogaty program konferencji był realizowany w ciągu dwóch dni. W trzech plenarnych sesjach poruszono problemy dotyczące: sesja I – zdrowotnych następstw palenia tytoniu (programy prewencyjne i interwencyjne dla kobiet w ciąży – prof. Bogdan Chazan, leczenia z uzależnienia od tytoniu w praktyce kardiologicznej – dr Maria Jakubowska-Niemiec, działań organizacji pozarządowych na rzecz ograniczania zdrowotnych skutków palenia tytoniu w Unii Europejskiej – Sophie Kazan, Narodowego Programu Wczesnego Rozpoznawania i Profilaktyki Przewlekłej Obturacyjnej Choroby Płuc / POChP/ – prof. Jan Zieliński, Programu Profilaktyki Kardiologicznej w 400 Miastach Polski – dr Tomasz Zdrojewski), sesja II – wolnych od dymu tytoniowego miejsc publicznych i miejsc pracy (wolne od dymu tytoniowego bary i restauracje w Norwegii – Sin Nasheim z Ministerstwa Zdrowia Norwegii, wprowadzanie zakazów palenia tytoniu: lokalnych w Toruniu – Izabela Miłoszewska, w miejscach pracy

⁴⁰ IV Konferencja Naukowa „Palenie Tytoniu a Zdrowie” im. Prof. Franciszka Venuleta pod tytułem „Dziecko pali razem z rodzicami”, Katedra i Zakład Toksykologii AM im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Fundacja „Promocja Zdrowia”, Poznań, 7 grudnia 2001 r., s. 1–8.

⁴¹ Por. II Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Kobieta i Tytoń – Płód pali razem z matką”, Katedra i Zakład Toksykologii AM im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań, 7 grudnia 2001 r., s. 1–8.

⁴² Omawiane kwestie dotyczyły „Programu ograniczania skutków zdrowotnych następstw palenia tytoniu w Polsce. Cele i zadania na lata 1998–2002”.

i miejscach publicznych – Elżbieta Dobkiewicz, przez przedsiębiorców – Władysław Kołomański, w restauracji Mc Donald's – Krzysztof Kłapa, strategię samorządu miasta Chojnice – Arseniusz Finster), sesja III – leczenie chorób w sytuacji uzależnienia od nikotyny (kancerogeneza wywołana dymem tytoniowym, nałóg palenia a czas przeżycia u chorych na raka płuc – prof. Ewa Jassem, rola palenia tytoniu w patogenezie POChP – prof. Dorota Górecka, papierosy a choroby układu krążenia – prof. Krzysztof Narkiewicz).

W sesjach paralelnych omówiono rolę lekarzy rodzinnych (dr Artur Mierzecki, dr Małgorzata Makowiec-Dyrda, dr Iwona Leśniewska-Bakowska, Barbara Wrzeciono, dr Małgorzata Misiuna, dr Dariusz Jałocha, dr Maciej Godycki-Ćwirko), rolę pielęgniarek rodzinnych (dr Janina Fetlińska, mgr Violetta Matla, mgr Ewa Majsterek, mgr Małgorzata Zagroba, dr Marianna Charzyńska-Gula) oraz rolę samorządów lokalnych (dr Małgorzata Misiuna, dr Aurelia Ostrowska, dr Zofia Słońska, mgr Grażyna Brodowicz). Istotnym elementem dyskusji towarzyszących sesjom paralelnym było wskazanie kompetencji lekarza i pielęgniarki w podstawowej opiece zdrowotnej, roli i efektywności adekwatnego do potrzeb i przygotowania zawodowego, rozdziału ról i zadań tych ważnych grup zawodowych, wagi osobistego przykładu pracowników ochrony zdrowia w zwalczaniu palenia tytoniu⁴³.

VII Ogólnopolska Konferencja „Tytoń albo Zdrowie” im. Prof. Franciszka Venuleta odbyła się w dniach 2–3 grudnia 2004 r. w Gdańsku, zorganizowana przy współdziałaniu Pomorskiego Towarzystwa Przeciwytoniowego, Kliniki Alergologii AM w Gdańsku i Obywatelskiej Koalicji „Tytoń albo Zdrowie”⁴⁴. Konferencja poświęcona była

⁴³ Program konferencji i książka abstraktów VI Ogólnopolska Konferencja Naukowa im. Profesora Franciszka Venuleta „Tytoń albo Zdrowie”, Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie, 4–5 grudnia 2003 r.

⁴⁴ Obywatelska Koalicja „Tytoń albo Zdrowie” powstała w czerwcu 2003 r. z inicjatywy prof. Witolda Zatońskiego, a w lipcu 2003 r. została członkiem Europejskiej Sieci na Rzecz Ograniczania Palenia (*European Network for Smoking Prevention – ENSP*). Członkami założycielami były organizacje pozarządowe skupiające osoby zaangażowane w profilaktykę antytytoniową, tj.: z Warszawy – Fundacja „Promocja Zdrowia”, Stowarzyszenie na Rzecz Dzieciństwa Wolnego od Dymu Tytoniowego, Stowarzyszenie „Sport Dzieci i Młodzieży”, Stowarzyszenie „Zdrowie i My”, Związek Harcerstwa Polskiego; z Ciechanowa – Stowarzyszenie Ciechanowskie Konsorcjum Zdrowia; z Bydgoszczy – Fundacja „Oddech Nadziei”; z Torunia – Towarzystwo Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom. Głównym jej celem było tworzenie lobby dla prawidłowego funkcjonowania ustawy z 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych oraz prawidłowej i sprawnej realizacji antytytoniowego programu rządowego. Poprzez przystąpienie do ENSP spodziewano się szerokiej wymiany informacji i pozyskiwania środków europejskich na wspieranie

m.in. wprowadzeniu w polskich uczelniach medycznych jednolitego, skutecznego programu edukacyjnego dotyczącego problematyki tytoniowej w medycynie, wybranym problemom ograniczania zdrowotnych następstw palenia tytoniu w Polsce, wprowadzenia leczenia zespołu uzależnienia od tytoniu do programów nauczania studentów medycyny. Wynikiem obrad były postanowienia rektorów akademii medycznych zmierzające do wprowadzenia jednolitego, nowoczesnego programu obejmującego zagadnienia szkodliwości palenia tytoniu i zespołu uzależnienia od tytoniu. Obywatelska Koalicja „Tytoń albo Zdrowie” przedstawiła apel do władz RP w sprawie realizacji rządowego „Programu ograniczania zdrowotnych następstw palenia tytoniu w Polsce”.

VIII Ogólnopolska Konferencja „Tytoń albo Zdrowie” odbyła się w dniach 24–25 listopada 2005 r. w Radomiu, zorganizowana przez Wojewódzki Szpital Zespolony w Radomiu, Obywatelską Koalicję „Tytoń albo Zdrowie”, przy wsparciu Instytutu Onkologii, Okręgowej Izby Lekarskiej w Warszawie, Fundacji „Oddychanie” w Radomiu

Głównymi tematami sesji plenarnych konferencji były:

Sesja I – Zdrowotne konsekwencje palenia i związane z nimi programy na rzecz ograniczenia palenia tytoniu (działania profilaktyczne w chorobach układu krążenia – prof. Grzegorz Opolski, działania interwencyjne w POChP – prof. Dorota Górecka, Program NFZ „Palenie jest uleczalne” – dr Michał Kamiński, płodowy zespół tytoniowy – dr Jacek Witwicki).

Sesja II – Współdziałanie zespołu lekarsko-pielęgniarskiego w leczeniu uzależnienia od tytoniu (standard postępowania pielęgniarki – Jolanta Węgrzynowska, algorytm postępowania – Urszula Czachorska, kompetencje pielęgniarki – Zofia Kraska /opracowane pod kierunkiem dr Janiny Fetlińskiej/, schemat postępowania pielęgniarki w rodzinnym problemie tytoniowym – dr Marianna Charzyńska-Gula, standard postępowania lekarza rodzinnego – dr Robert Gałęzia, standard postępowania specjalisty ginekologa – prof. Bogdan Chazan, model referencyjnej poradni odwykowej – dr Elżbieta Karpińska).

Sesja III – Sukcesy i porażki w działaniach antytytoniowych w Polsce – dyskusja „okrągłego stołu”, w której wykazano sukcesy: ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych była jedną z najlepszych ustaw przeciwytoniowych

realizacji krajowych przedsięwzięć. Pierwszym prezesem została dr Janina Fetlińska (2003–2006), następnie – ks. dr Romuald Jaworski (2006–2007). Honorowym prezesem został prof. Witold Zatoński.

w Europie, skuteczność głównej ogólnopolskiej kampanii zdrowotnej „Rzuc palenie razem z nami” organizowanej w Polsce od 15 lat, współpraca z mediami, nowe działania ograniczające palenie w „Programie 400 miast”, oraz porażki: brak zaplecza administracyjnego i ustawowo gwarantowanych środków na realizację „Rządowego Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce”, brak środków na rozwój programów dla społeczności lokalnych (na przykładzie warszawskiej dzielnicy Praga) oraz dla organizacji pozarządowych (np. Fundacja „Oddech Nadziei”), brak polityki chroniącej przestrzegania zakazu palenia w miejscach publicznych i w polskiej armii⁴⁵.

IX Ogólnopolska Konferencja „Tytoń albo Zdrowie” im. Prof. Franciszka Venuleta odbyła się w dniach 7–8 listopada 2006 r. w Płocku pod patronatem Biskupa Płockiego Prof. Stanisława Wielgusa, Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika i Prezydenta Miasta Mirosława Milewskiego. Organizatorami byli: Centrum Psychologiczno-Pastoralne *Metanoia* w Płocku i Koalicja „Tytoń albo Zdrowie”, zaś współorganizatorami – Centrum Onkologii, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Urząd Miasta Płocka, Starostwo Powiatowe Płockie, Wojewódzki Szpital Zespolony i Szpital Miejski im. św. Trójcy w Płocku.

W trzech sesjach plenarnych omówiono tematykę stanowiącą przedmiot zainteresowania tego okresu: były, aktualne i planowane działania antytytoniowe w Polsce. I sesja – program promocji zdrowia wśród Polaków – wiceminister zdrowia Marek Grabowski, nowe trendy i wyzwania – Krzysztof Przewoźniak, współpraca z Kościołem – ks. dr Romuald Jaworski, badania spirometryczne – prof. Jan Zieliński, działania inspekcji sanitarnej – Elżbieta Łata; II sesja – palenie w miejscach publicznych – prof. Witold Zatoński i członkowie Komisji Zdrowia Rady Miasta Płock; III sesja – biologiczne, psychologiczne i duchowe aspekty uzależnień od tytoniu – prof. Piotr Tutka, dr Bogusław Habrat, ks. prof. C. Cekiera, ks. dr Remigiusz Stacherski, dr Urszula Dudziak.

W wyniku dyskusji i obrad warsztatowych przedstawiono wnioski, że niezbędna jest zmiana postaw Polaków wobec palenia tytoniu. W tym celu zaproponowano strategię: wprowadzenia zakazu palenia tytoniu w miejscach publicznych i zakładach pracy, podwyższenia cen na papierosy, skupienia programów prewencyjnych szczególnie na młodych kobietach i ciężarnych, ochrony dzieci przed biernym pa-

⁴⁵ „Tytoń albo zdrowie”. VIII Ogólnopolska Konferencja Naukowa im. Prof. Franciszka Venuleta, Radom, 24–25 listopada 2005 r.

leniem, adresowania działań edukacyjnych do gorzej wykształconych i biedniejszych warstw społecznych, rozbudowania systemu leczenia uzależnionych od tytoniu⁴⁶.

Jubileuszowa X Konferencja Naukowa im. Prof. Franciszka Venuleta „Tytoń albo Zdrowie” odbyła się w dniach 29–30 listopada 2007 r. w Ciechanowie. Została zorganizowana przez Zakład Zdrowia Publicznego i Promocji Zdrowia Instytutu Ochrony Zdrowia PWSZ w Ciechanowie, Stowarzyszenie Ciechanowskie Konsorcjum Zdrowia, Obywatelską Koalicję „Tytoń albo Zdrowie”, Centrum Onkologii – Instytut, Fundację „Promocja Zdrowia” w Warszawie z udziałem licznych współorganizatorów: Głównej Inspekcji Sanitarnej, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, Starostwa Powiatu Ciechanowskiego, Urzędu Miasta Ciechanów, Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych w Ciechanowie, Studenckiego Koła Naukowego i Koła PTP przy IOZ PWSZ w Ciechanowie, Specjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Ciechanowie.

Na niezwykle bogaty program jubileuszowej konferencji złożyło się kilkadziesiąt referatów zgłoszonych do organizatorów konferencji, szeroki udział – oprócz środowiska lekarskiego i pielęgniarskiego – przedstawiceli samorządów, pracowników naukowych i studentów wielu kierunków kształcenia. W 5 sesjach plenarnych wygłoszono 33 referaty dotyczące: I, II i III sesja – biernego palenia i związanej z nim polityki zdrowotnej (22 referaty), IV i V sesja – prewencji i leczenia Zespołu Uzależnienia od Tytoniu (11 referatów). W sesji plakatowej zaprezentowano 28 posterów. Dyskusja wokół problematyki referatów i bieżących problemów polityki społecznej wyłoniła wnioski podobne do poprzedniej konferencji – należy usilnie zabiegać o zmianę postaw Polaków w zakresie palenia tytoniu, szczególnie młodzieży, kobiet ciężarnych, pracowników w miejscu pracy. Poważnym zagrożeniem zdrowia stało się bierne palenie. Potrzebna jest skuteczna polityka wdrażania w życie przepisów prawa, przestrzegania zakazów palenia w obecności dzieci, w miejscach niedozwolonych.

Jubileuszowa konferencja wykazała pewne okrzepnięcie działań w zakresie zwalczania palenia tytoniu w Polsce, spory dorobek naukowy i prawny w tym zakresie, nowe trendy i pola działalności w prewencji antynikotynowej, a jednocześnie wykazała poszerzenie kręgu profesji zainteresowanych walką z paleniem tytoniu. Udowodniła, że determinacja grupy ludzi skupionych wokół osoby Profesora Witolda

⁴⁶ IX Ogólnopolska Konferencja Naukowa im. Prof. Franciszka Venuleta „Tytoń albo Zdrowie”, Płock, 7–8 listopada 2006 r.

Zatońskiego, Fundacji „Promocja Zdrowia”, Centrum Onkologii – Instytutu im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie i Instytutu Kardiologii im. Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie doprowadziła do częściowej poprawy stanu zdrowia Polaków oraz zmiany stylu życia, aczkolwiek ciągle jeszcze w stopniu niezadowolającym⁴⁷. Kolejnym wyzwaniem, wyraźnie sformułowanym na ostatniej konferencji, stało się wprowadzenie zakazu palenia tytoniu w miejscach publicznych, barach i restauracjach, właściwe przygotowanie odpowiedniej nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia przed skutkami używania tytoniu i efektywne jej wdrożenie, tak aby bierne palenie zagrażało jak najmniejszej grupie osób.

Podkreślenia wymaga stały trzon Komitetu Naukowego i Organizacyjnego kolejnych konferencji, permanentnie zwiększający się krąg organizatorów, mówców, liczba i jakość wygłaszanych referatów, a także oprawa organizacyjna konferencji – w ostatnich trzech edycjach została ona wzbogacona koncertami artystów o międzynarodowej renomie, tym samym oddziałując mocniej nie tylko na sferę intelektualną, ale też na emocjonalną i estetyczną uczestników.

Janina Fetlińska

⁴⁷ Program konferencji. Streszczenia prac, X Jubileuszowa Konferencja Naukowa im. Prof. Franciszka Venuleta „Tytoń albo Zdrowie”, Ciechanów, 29–30 listopada 2007 r.